

თელავის ი. გოგებაშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სალექციო კურსის სასწავლო გეგმა (სილაბუსი)

სასწავლო კურსის სახელწოდება: რელიგიათმცოდნეობა

სასწავლო კურსის კოდი: H.1.H.47

ლექტორი: მოწვეული მასწავლებელი სოფიო არსენიშვილი

საკონტაქტო ინფორმაცია:

ტელეფონები: (899)580 480;

ელ.ფოსტა: sofia112002@yahoo.com;

საკონსულტაციო დრო – ორშაბათი, ოთხშაბათი, პარასკევი 11-დან 15 საათამდე
საერთაშორისო განათლების ცენტრი (V სართული)

კრედიტების რაოდენობა: 5 (ხუთი) ECTS კრედიტი. ხანგრძლივობა: 15 კვირა – 125 საათი. ა) სააუდიტორიო – 45 სთ. (ლექცია – 30, პრაქტიკული – 15); ბ) დამოუკიდებელი – 80. კვირაში ჩატარდება 3 სააუდიტორიო შეხვედრა.

სალექციო კურსის სტატუსი: სავალდებულო. ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სოციალურ, ბიზნესისა და სამართლის ფაკულტეტების დამატებით (minor) სპეციალობაზე „კულტუროლოგია“ III სემესტრში

სალექციო კურსის მიზანია: შეასწავლოს მაგბაკალავრს

- რელიგიის ცნების ახსნა
- პრიმიტიული რწმენა-წარმოდგენებიდან დიდ რელიგიებამდე კაცობრიობის განვლილი გზის აღწერა-შეფასება
- მსოფლიოს ძირითადი რელიგიების არწერა-დახასიათება და ურთიერთშედარება.

სასწავლო კურსზე დაშვების წინაპირობები: სასწავლო კურსს შესწავლის წინაპირობები არ გააჩნია.

სალექციო კურსის შედეგი: ზემოთაღნიშნული კურსი განკუთვნილი როგორც ჰუმანიტარ (სავალდებულო) ასევე არაჰუმანიტარ (არჩევითი) მიმართულების

სტუდენტებისათვის. იგი მიზნად ისახავს მისცეს უნივერსიტეტის სტუდენტებს საბაზისო განათლება რელიგიათმცოდნეობის დარგში, გააცნოთ მათ მსოფლიოში არსებული ძირითადი რელიგიური მიმართულებები და მათ მიერ განვლილი გზა.

ცოდნა და გაცნობიერება	გაცნობილია მსოფლიოს ძირითად რელიგიურ მიმდინარეობებს.	აცნობიერებს რელიგიათმცოდნეობის საგნის მნიშვნელობას ჰუმანიტარული მეცნიერებების დაუფლების პროცესში.
ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების უნარი	ფლობს ცოდნას ძილითადი მსოფლიო რელიგიების წარმოშობისა და განვითარების შესახებ.	აქვს უნარი გააცნობიეროს რელიგიათმცოდნეობის, როგორც საგნის მრავალპლანიანობა და მამტაბურობა.
დასკვნის უნარი	შეუძლია იმსჯელოს და გამოიტანოს დასკვნები, იმის თაობაზე თუ რამდენად დიდია რელიგიის ფენომენის მნიშვნელობა მსოფლიო ცივილიზაციის განვითარებაში.	გააჩნია ანალიზისა და სინთზის უნარი; შეუძლია გაანალიზოს რელიგიური დოქტრინების მრავალმხრივი ღირებულება.
სწავლის უნარი	პროგრამის დასრულების შემდეგ სტუდენტს განვითარებული აქვს სწავლის შემენის უნარი და შეუძლია სწავლა გააგრძელოს სამაგისტრო საფეხურზე; შეუძლია სხვისი ხელმძღვანელობით სწავლა.	ხელმძღვანელის უშუალო დახმარებით შეუძლია ახალი ინფორმაციის მოძიება და საკუთარი პროფესიული დონის გაღრმავება. ასევე შეუძლია სწავლა გამოცდილი სპეციალისტების პრაქტიკულ მაგალითებზე დაყრდნობით.
ღირებულებები	აფასებს რელიგიათა როლს თანამედროვე მსოფლიოში.	აფასებს ქრისტიანული რელიგიის ღირებულებას კონკრეტულად ქართული კულტურის ჩამოყალიბება-განვითარების საქმეში.

სალექციო კურსის სტრუქტურა:

თემა - რელიგიათმცოდნეობის საგანი

I კვირა

ლექცია #1 - რელიგიათმცოდნეობის საგანი (2სთ)

რელიგიათმცოდნეობა როგორც კრებითი დისციპლინა (რელიგიის ისტორია, რელიგიის ფსიქოლოგია, რელიგიის სოციოლოგია)

ძირითადი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები _ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (გვ. 4-6)

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (I-8-24)

II კვირა

ლექცია #2 - პრიმიტიული რწმენა წარმოდგენები (2სთ)

ფეტიშიზმი, ტოტემიზმი, ანიმიზმი

ძირითადი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები _ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (6-21+176-180)

დამატებითი ლიტერატურა: Дж. Дж. Фрезер, 2003, Фолклер в Ветхом Завете, Москва, „Издательство Эрмак“ (20-23)

Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (I -25-29)

III კვირა

ლექცია #3 - რელიგია და მაგია (2სთ)

შამანიზმი და მისი სახეები

ძირითადი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები. ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (21-25)

დამატებითი ლიტერატურა: Дж. Дж. Фрезер, 2003, Фолклер в Ветхом Завете, Москва, „Издательство Эрмак“(20-68)

Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (I29-35)

IV კვირა

ლექცია #4 ძველი შუამდინარეთი 2. (1სთ)

სემინარი #1 პრიმიტიული რწმენა-წარმოდგენები (1სთ).

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (I-35-40)

დამატებითი ლიტერატურა: ბიბლიის ენციკლოპედია 2003, გაერთიანებული
ბიბლიური საზოგადოებების საქართველოს წარმომადგენლობა (27-58)

V კვირა

ლექცია #5 - იუდაიზმი, როგორც მონოთეისტური რელიგია 3 (1სთ)

სემინარი #2 შამანიზმი და მისი სახეები (1სთ).

ძველი აღთქმა, ეპოქა, გარემო, ადამიანები

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (I-49-59)

დამატებითი ლიტერატურა:

Дж. Дж. Фрезер, 2003, Фолклер в Ветхом Завете, Москва, „Издательство Эрмак“ (317-327)

თემა - ებრაული რელიგია ახალი აღთქმის პერიოდში

VI კვირა

ლექცია #6 - გვიანდელი იუდაიზმი და მისი სახესხვაობები (2სთ)

ძირითადი ლიტერატურა: ბიბლიის ენციკლოპედია 2003, გაერთიანებული
ბიბლიური საზოგადოებების საქართველოს წარმომადგენლობა 133–136

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (I-122-131)

VII კვირა

ლექცია #7 - იესოს მოძღვრება (1სთ)

სემინარი #3 იუდაიზმი (1სთ)

ქრისტიანობის წარმოშობა, ადრეული ქადაგებები, პიველი მიმდევრები, კონფლიქტი
საზოგადოებაში.

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (I -177-185)

დამატებითი ლიტერატურა: ბიბლიის ენციკლოპედია 2003, გაერთიანებული
ბიბლიური საზოგადოებების საქართველოს წარმომადგენლობა 136–138

VIII კვირა

ლექცია #8 _ ქრისტიანული ღვთისმსახურება ახალ აღთქმაში (1სთ)

სემინარი #4 ადრეული ქრისტიანობა და რომის იმპერიის პოლიტიკა (1სთ).

ღმერთი და ღვთისმსახურება. ებრაული ფონი. უფლის სერობა. ნათლისღება.

ძირითადი ლიტერატურა: ბიბლიის ენციკლოპედია 2003, გაერთიანებული
ბიბლიური საზოგადოებების საქართველოს წარმომადგენლობა 138–141

დამატებითი ლიტერატურა: С. Свенцицкая- Раннее Христианство Страницы Истории
издательство полит литературы Москва 1988 (76-101)

IX კვირა

ლექცია #9 - ყოფა და ოჯახური ცხოვრება ბიბლიაში (2სთ)

ცხოვრება ოჯახში. განსაკუთრებული შემთხვევები. ქალაქური ცხოვრება

ძირითადი ლიტერატურა: ბიბლიის ენციკლოპედია 2003, გაერთიანებული
ბიბლიური საზოგადოებების საქართველოს წარმომადგენლობა 161–174

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (I -131-133)

X კვირა

ლექცია #10 - პირველი მსოფლიო კრებები (1სთ)

სემინარი #5- ქრისტიანობის წარმოშობა (1სთ).

განხეთქილება რომის და კონსტანტინოპოლის ეკლესიებს შორის

ძირითადი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები _ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა
არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (167-175)

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”-
издательский дом Форум Москва 2000 (II -73-80)

XI კვირა

ლექცია #11 - ქრისტიანული ფილოსოფიის და ღვთისმეტყველების განვითარება (2სთ)

კლასიკური კულტურა და ეკლესია. ალექსანდრიული სკოლა. ანტიოქიური სკოლა.

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (II -105-112)

დამატებითი ლიტერატურა: С. Свенцицкая- Раннее Христианство Страницы Истории издательство полит литературы Москва 1988(257-274)

XII კვირა

ლექცია #11 - არაბთა რწმენა-წარმოდგენები და ცხოვრების წესი (2სთ)

არაბთა რწმენა და ცხოვრების წესი ჩვ.წ. მე-7 საუკუნემდე.

ძირითადი ლიტერატურა:

მსოფლიო რელიგიები. ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (209-212)

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (II -191-200)

XIII კვირა

ლექცია #12 მოჰამედის მოღვაწეობა (2სთ)

პირველი ქადაგებები. ისლამის ფორმირება. ჰიჯრა.

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (II-200-208)

დამატებითი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები. ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (212-219)

В. Ф. Панова Ю. Б. Вахтин- Жизнь Мухамеда- издательство полит литературы Москва 1991 (105-122)

XIV კვირა

ლექცია #14 - ინდური კულტურა და რელიგია (2სთ)

საიდუმლო სწავლება. კრიშნას მოძღვრება. ბჰაგავად-გიტა.

ძირითადი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (I- 73-77)

დამატებითი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები_ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (49-61)

XV კვირა

ლექცია #15 - ბუდიზმი (1სთ)

სემინარი #6 - მოჰამედის ცხოვრება (1სთ)

სიდჰარტა გაუტამას ცხოვრების გზა. ბუდიზმის ფორმირება და გავრცელება

ძირითადი ლიტერატურა: მსოფლიო რელიგიები_ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი (62-70)

დამატებითი ლიტერატურა: Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000 (I- 77, 145-147)

სწავლებისა და სწავლის მეთოდები:

დასახული მიზნების მიღწევისათვის გათვალისწინებულია სწავლების შემდეგი ფორმების გამოყენება: ლექცია, სემინარი(პრაქტიკული მეცადინეობა), დამოუკიდებელი მუშაობა.

სემინარული მუშაობა გულისხმობს თითოეული სტუდენტის მიერ სასემინარო მასალის ინდივიდუალურად დამუშავებას, მის პრეზენტაციას და ასევე სტუდენტის აქტიურ მონაწილეობას სასემინარო თემის განხილვის პროცესში. იგი მიზნად ისახავს ხელი შეუწყოს სტუდენტის მიერ ისეთი საკითხების ათვისებას, რომელთა გავლა სათანადო სიღრმით ვერ ხერხდება სწავლების ლექციური ფორმის დროს.

სტუდენტთა ცოდნის შეფასების სისტემა და კრიტერიუმები:

სტუდენტთა ცოდნის შეფასება მოხდება შემდეგი აუცილებელი კომპონენტების გათვალისწინებით: შუალედური შეფასებები და დასკვნითი

გამოცდა. ამ კომპონენტების ქულათა ჯამი შეადგენს მაქსიმუმ 100 ქულას. მათი თანაფარდობა განისაზღვრება შემდეგი მოთხოვნების დაცვით:

ა) შუალედური შეფასებები – მაქსიმუმ 60 ქულა;

ბ) დასკვნითი გამოცდა – მაქსიმუმ 40 ქულა.

შუალედური შეფასებები განისაზღვრება შემდეგი სამი აუცილებელი კომპონენტის დაცვით:

1) მაქსიმუმ 30 ქულა (2 x 15 ქულა);

2) მაქსიმუმ 20 ქულა (4 x 5 ქულა);

3) მაქსიმუმ 10 ქულა.

შუალედური შეფასებების თითოეული კომპონენტი შეფასდება ერთი სახის შეფასებით. დაუშვებელია, მაგალითად, მეორე კომპონენტის 20 ქულიდან სტუდენტი 10 ქულით შეფასდეს საშინაო დავალების შესრულებით, ხოლო მეორე 10 ქულით – სემინარზე გამოსვლით.

შუალედური შეფასებების პირველი კომპონენტი შეფასდება წერითი ფორმით ორჯერადად, სასწავლო კურსის სილაბუსში გათვალისწინებული მასალის ორ ნაწილად გამოკითხვით. აღნიშნული კომპონენტი შეიძლება შეფასდეს შუალედური წერით, საკონტროლო წერით, ტესტირებით და სხვა.

შუალედური შეფასებების მეორე კომპონენტი შეფასდება ოთხჯერადად, წერითი ფორმით და/ან ზეპირი გამოკითხვით. აღნიშნული კომპონენტი შეიძლება შეფასდეს აქტივობებით სასემინარო ან პრაქტიკულ მეცადინეობებზე, წერითი და/ან ზეპირი საშინაო დავალებებით, ლაბორატორიული სამუშაოებით და სხვა.

შუალედური შეფასებების პირველი კომპონენტის პირველი შეფასება – მაქსიმუმ 15 ქულა და მეორე კომპონენტის პირველი და მეორე შეფასება – მაქსიმუმ 10 ქულა (2 x 5 ქულა) დაიწერება არა უგვიანეს შესაბამისი სემესტრის მე-8 კვირისა და შეფასების თარიღთან ერთად დაფიქსირდება შუალედური შეფასებების უწყისში მათი გამოცხადებიდან არა უგვიანეს 3 სამუშაო დღისა და გადაეცემა შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანატს.

შუალედური შეფასებების მესამე კომპონენტი შეფასდება ერთჯერადად, წერიტი ფორმით და/ან ზეპირი გამოკითხვით. აღნიშნული კომპონენტი შეფასდება პრეზენტაციაზე მოხსენებით, რეფერატის წარდგენით და სხვა.

პრეზენტაციით ან რეფერატით შეფასების შემთხვევაში, სემესტრის დასაწყისში შედგება სტუდენტთა პრეზენტაციების ან რეფერატების ცხრილი, რომელიც აუცილებლად წინასწარ შეთანხმდება სტუდენტებთან. შეთავაზებული თემატიკიდან სტუდენტი თავად ირჩევს პრეზენტაციის ან რეფერატის თემას. მათი შეფასება განისაზღვრება შემდეგი კომპონენტების დაცვით:

- 1) თემის გასაგებად წარმოდგენა – მაქსიმუმ 4 ქულით;
- 3) დასმულ კითხვებზე პასუხის გაცემა – მაქსიმუმ 4 ქულით;
- 4) ვიზუალური საშუალებების გამოყენება – მაქსიმუმ 2 ქულით.

შუალედურ შეფასებებში სტუდენტის მიერ მიღებული ქულები გამოცხადდება არა უგვიანეს მათი ჩატარებიდან 3 სამუშაო დღისა. ქულები გამოცხადების დღესვე გადაეცემა შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანატს.

სტუდენტს უფლება აქვს იმავე დღეს გააპროტესტოს შუალედურ შეფასებებში მიღებული ქულა ფაკულტეტის დეკანის სახელზე დაწერილი განცხადებით. ფაკულტეტზე შექმნილი კომისია, რომლის შემადგენლობაშიც აუცილებლად შედის ფაკულტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის უფროსი, არგუმენტირებულ პასუხს იძლევა არაუგვიანეს ერთი კვირისა.

დასკვნით გამოცდაზე გასვლის უფლება მიეცემა სტუდენტს, რომელსაც შუალედური შეფასებების მაქსიმალური 60 ქულიდან უგროვდება მინიმუმ 11 ქულა, ხოლო თუ სტუდენტს შუალედურ შეფასებებში უგროვდება მინიმუმ 51 ქულა, მაშინ ის თვითონ გადაწყვეტს დასკვნით გამოცდაზე გასვლის საკითხს, რის შესახებაც დროულად აცნობოს შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანატს.

დასკვნითი გამოცდა ჩატარდება წერიტი ფორმით და/ან ზეპირი გამოკითხვით, ხოლო შედეგები გამოცხადდება არა უგვიანეს 3 სამუშაო დღისა.

გამოცდის შედეგები გამოცხადებისთანავე დაფიქსირდება უწყისში და გადაეცემა შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანატს.

სტუდენტს უფლება აქვს ნიშნის გამოცხადების დღესვე გააპროტესტოს დასკვნით გამოცდაში მიღებული ქულა ფაკულტეტის დეკანის სახელზე დაწერილი განცხადებით. ფაკულტეტზე შექმნილმა სააპელაციო კომისიამ, რომლის შემადგენლობაშიც შევლენ საგნის ლექტორი, ფაკულტეტის დეკანი, ფაკულტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის უფროსი და შესაბამისი სპეციალობის რამდენიმე წარმომადგენელი, განიხილოს სტუდენტის ნაწერი და გამოკითხოს სტუდენტი. კომისიას უფლება აქვს გააუქმოს ნიშანი და თავიდან შეაფასოს სტუდენტი ხმათა უმრავლესობით, რისთვისაც შედგება შესაბამისი ოქმი, რომელიც დაერთვება უწყისს.

შუალედური შეფასებებისა და დასკვნითი გამოცდის კრიტერიუმები, შეფასების ფორმები და ჩატარების სავარაუდო თარიღები დეტალურად გაიწერება სასწავლო კურსის სილაბუსში, იქნება გამჭვირვალე და სტუდენტებისათვის გასაგები. რომელიმე თარიღის ცვლილების შემთხვევაში სტუდენტებს წინასწარ მიეწოდებათ ინფორმაცია.

დასკვნითი გამოცდა ჩატარდება წერიითი ფორმით და/ან ზეპირი გამოკითხვით, ხოლო შედეგები გამოცხადდება არა უგვიანეს 3 სამუშაო დღისა. გამოცდის შედეგები გამოცხადებისთანავე დაფიქსირდება უწყისში და გადაეცემა შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანატს.

საკრედიტო შეფასებათა სისტემა უშვებს ხუთი სახის დადებით შეფასებას:

- . 91-100 ქულა : A (ფრიადი)
- . 81-90 ქულა: B (ძალიან კარგი)
- . 71-80 ქულა: C (კარგი)
- . 61-70 ქულა: D (დამაკმაყოფილებელი)
- . 51-60 ქულა: E (საკმარისი)

არსებობს ორი ტიპის უარყოფითი შეფასება:

. 41-50 ქულა: FX (ვერ ჩააბარა), რაც ნიშნავს, რომ სტუდენტს კრედიტის მისაღებად მეტი მუშაობა სჭირდება და უფლება აქვს მაქსიმუმ ერთი თვის ვადში დამატებითი მუშაობის შედეგად გადააბაროს მხოლოდ დასკვნითი გამოცდა. ასეთ შემთხვევაში მის საბოლოო შეფასებაში გათვალისწინებული იქნება შეფასების სხვა კომპონენტებში მის მიერ სემესტრის განმავლობაში დაგროვილი ქულათა ჯამიც.

. 40 და ნაკლები ქულა - F (ჩაიჭრა). ამ შემთხვევაში სტუდენტს მნიშვნელოვანი სამუშაო აქვს ჩასატარებელი, ანუ საგანი ახლიდან აქვს შესასწავლი. სტუდენტი რეგისტრირდება სგანზე, რაზეც დგება ინდივიდუალური ცხრილი საგნის ასათვისებლად. სტუდენტს დამატებით გამოცდაზე გასვლის უფლება აქვს იმავე სემესტრში. დასკვნით და შესაბამის დამატებით გამოცდას შორის შუალედი უნდა იყოს არა ნაკლებ 10 დღისა.

ძირითადი ლიტერატურა:

1. მსოფლიო რელიგიები _ელდარ ნადირაძე, გამომცემლობა არტანუჯი. თბილისი, 2005 წელი
2. რელიგიის ისტორია. ტომი II _ალექსანდრე მენი
3. Джеймс Джордж Фрезер- Фольклор в Ветхом Завете издательство “Ермак” Москва 2003

დამატებითი ლიტერატურა:

1. Myth and Cult Among Primitive Peoples- Adolf E. Jansen, the university of Chicago press 1973
- 2 .Rites and Symbols of Initiation-The Mysteries of Birth and Rebirth-Mircea Eliade-The academic library Harper and Row publishers, New York 1958
3. И. С. Свенцицкая- Раннее Христианство Страницы Истории издательство полит литературы Москва 1988

- 4.ილია გაგულაშვილი_ქართული ფოლკლორის მითოსური სახეები და ძირითადი მოტივები_ გამომცემლობა მეცნიერება, თბილისი 1990
- 5.ქართული მითოლოგია_ რედაქტორი-აპოლონ სილაგაძე, თბილისი, გამომცემლობა მერანი, 1992
6. Александр Мень-“ У Врат Молчания” - типография культурно информационного центра “Путь, истина и Жизнь” Москва 2002
7. Зигмунд Фрейд- Тотем и Табу издательство “Азбука-Классика” Санст-Петербург 2005
8. В. Ф. Панова Ю. Б. Вахтин- Жизнь Мухамеда- издательство полит литературы Москва 1991
9. Александр Мень-История религии – “Пути Христианства”- издательский дом Форум Москва 2000
10. Мирча Элиаде- Таинные общества-обряды инициации и посвящения издательство “Гелиос” Москва 2000.